

En moralisk erkännandepolitik?

En idéanalys om svensk moralsyn i erkännandet av Angola,
Kosovo och Palestina

Abstract

The significance of morality as an important variable for the analysis of international relations has been emphasized only in recent times. Therefore, this approach has not yet in Swedish scientific studies been used to cover the many branches in the field of Sweden's foreign policy. As such, moral beliefs in Swedish recognition politics of states, as one of these branches, remains a gap in the political research field. This thesis fills that gap by characterising Sweden's moral beliefs in three different state recognitions scattered over time that have not unambiguously been regarded to fulfill the legal criterias of a statehood: Angola 1975, Kosovo 2008 and Palestine 2014. The aim is to analyze if there has been a change of Sweden's moral beliefs in the recognition of the three states, in order to clarify if the contentious recognition of Palestine is a new phenomena or an extension of previous moral beliefs in similar recognition situations such as Angola and Kosovo. By converting the ideas and principles of Kant and Grotius to ideal-types, I have measured to what extent the moral beliefs in each of the recognition reflect these ideal-types. I have come to the conclusion that there have in fact been a change of moral beliefs in these three recognitions. Angola was characterized by the ideas of Kant regarding the rights and freedoms of the individual. Kosovo was also Kantian, but due to a European solidarity. Palestine, however, was Grotian with emphasis on the two-state solution with Israel.

Nyckelord: Moralsyn, Erkännandepolitik, Kant, Grotius, Idéanalys

Antal ord: 9987

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och forskningsfråga.....	2
1.2 Begreppsdefinitioner	4
1.2.1 Erkännande.....	4
1.2.2 Etiska traditioner	4
1.2.3 Moralsyn	4
1.2.4 Stat.....	5
1.3 Tidigare forskning	5
1.4 Val av fall.....	6
1.5 Material och källkritik.....	7
1.6 Avgränsningar.....	8
1.7 Disposition	9
2 Etiska traditioner	10
2.1 Den kantianska traditionen.....	10
2.2 Den grotianska traditionen	11
3 Metod.....	12
3.1 Idéanalys.....	12
3.2 Idealtyper.....	12
3.3 Tolkning av material.....	15
4. Analys	18
4.1 Moralsyn i Angola-erkännandet	18
4.1.1 Världssyn.....	18
4.1.2 Principiella övertygelser.....	19
4.1.3 Kausala övertygelser	19
4.2 Moralsyn i Kosovo-erkännandet	20
4.2.1 Världssyn.....	20
4.2.2 Principiella övertygelser.....	21
4.2.3 Kausala övertygelser	21
4.3 Moralsyn i Palestina-erkännandet	22

4.3.1 Världssyn.....	22
4.3.2 Principiella övertygelser.....	23
4.3.3 Kausala övertygelser	23
4.4 Resultat.....	24
5 Diskussion	25
5.1 Slutsatser	26
6 Referenser	28

1 Inledning

Is it at all *relevant* to make moral judgments [...] and to address them to foreign policy decision makers? This, it seems to me, is *the* issue of morality in foreign policy. I believe that morality does have a place in foreign policy, and I also believe that its range of relevance is small. (Oppenheim 1991: 1).

Under en lång tid har staters uppfattningar om rätt och fel, det vill säga moralsyn, som riktlinje för utrikespolitiska beslut haft en liten roll i forskningsfältet av internationell politik. Realismens storhetstid under kalla kriget satte agendan för synen på den internationella politiken och den moraliska dimensionen ansågs av flera forskare som obetydlig i jämförelse med staters maktkamp som baserades på militära krafter (Colonomos 2008: 1). Under den senare perioden av kalla kriget hade moralens innebörd tillåtits anta en plats vid det internationellpolitiska studiet, men endast i periferin av forskningsfältet (McElroy 1992: 3). Det har redan från 1920-talet påpekats av forskare att staten konstruerats utifrån människors uppfattningar om rätt och fel vilket återspeglas i statens utrikespolitiska handlande (Williams 1923: 23). Runt Berlinmurens fall kan dock en förskjutning i moralsynens betydelse observeras (Colonomos 2008: 1) där nya teoretiska perspektiv bestridit realismens antaganden i synen på internationell politik. Detta har medfört ontologiska utgångspunkter som ser på hela den moraliska dimensionen som djupt inbäddat i politiken (Tickner 1988: 438). Moralsynens ökade betydelse för forskningsfältet har inom den svenska forskningsramen resulterat i ambitioner att studera den svenska moralsynen i utrikespolitiken. Statsvetaren Douglas Brommesson (2007) har exempelvis tillägnat sin doktorsavhandling åt att karakterisera moralsynen i svensk deklarerad utrikespolitik under tidsperioden 1969-1996. Avhandlingens undersökta tidsperiod under 1900-talet skapar en möjlighet att även studera den svenska moralsynen in på 2000-talet. Således ges incitament att förlänga karakteriseringen av svensk moralsyn i utrikespolitik efter Brommessons tidsperiod.

Utrikespolitiken är en bred sfär och i denna rymmer flera grenar som kan studeras som ett fall av utrikespolitiken för att synliggöra en svensk moralsyn. Forskaren Ann-Marie Ekengren (1999) har i sin doktorsavhandling studerat svenska erkännanden av stater som ett fall av folkrättsliga hänsynstaganden i utrikespolitiken. I samma följd kan då även moralsyn i erkännanden studeras som ett fall av utrikespolitiken. Vidare har den moraliska dimensionen ännu inte ställts mot svenska erkännanden i det statsvetenskapliga forskningsfältet. En sådan lucka utgör i metodböckernas formulering en inomvetenskaplig relevans där min uppsats kan bidra till forskningsområdet av svensk erkännandepolitik med en utgångspunkt i moralsyn (Esaiasson m.fl 2017: 32; Teorell - Svensson 2007: 18-19).

Det senaste svenska erkännandet, under den socialdemokratiska regeringen, av Palestina år 2014 har bemötts med kritiska röster från oppositionspartier om huruvida erkännandet var ett rätt beslut som levde upp till kravet på de folkrättsliga kriterierna för ett erkännande. Liberalernas (tidigare Folkpartiet) partiledare Jan Björklund kallade erkännandet för "förhastat, obalanserat och dessutom klantigt hanterat", Centerpartiets partiledare Annie Lööf menade att regeringen "agerat lite som en elefant i en porslinsfabrik" och Moderaternas utrikespolitiska talesperson år 2014, Karin Enström, ansåg att det var "olyckligt att Sverige lämnar den erkännandedoktrin vi haft i många år" (Fredriksson 2014 SVT). Men ett långsiktigt tidsperspektiv på den svenska erkännandedoktrinen visar att Sverige till synes erkänt andra stater där de folkrättsliga kriterierna inte entydigt bedömts vara uppfyllda. Efter andra världskrigets slut till början på 1990-talet erkände Sverige endast stater som uppfyllde de folkrättsliga kriterierna. Men när Angola erkändes under den socialdemokratiska regeringen år 1975 kunde inte kontrollkriteriet, det vill säga en organisation eller myndighet med kontroll över territoriet, entydigt bedömas som uppfyllt eftersom utländska makter användes för att säkerställa kontrollen (Ekengren 1999: 13 & 146). Även när Sverige erkände staten Kosovo år 2008 beskrev dåvarande statsminister Fredrik Reinfeldt och utrikesminister Carl Bildt erkännandefrågan som en folkrättslig gråzon (2008 SVT).

Därmed finner vi en liknelse mellan erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina i beteckningen av att de folkrättsliga kriterierna inte entydigt bedömts vara uppfyllda. I sådana unika erkännanden föreligger en önskan, eller troligtvis en skyldighet, bland beslutsfattare att rättfärdiga och legitimera sina beslut som inte ensamt kan förankras i de givna folkrättsliga kriterierna för ett erkännande. Från detta kan den svenska moralsynen synliggöras genom att undersöka vilka uppfattningar om rätt och fel som påverkat erkännandebesluten (Oppenheim 1991: 5).

1.1 Syfte och forskningsfråga

Ett forskningsproblem utifrån kopplingen mellan moralsyn och dessa svenska erkännanden kan lyftas fram i och med att Angola, Kosovo och Palestina erkänts av olika regeringar under skilda tidsperioder. Detta öppnar upp för analys om huruvida det skett en förändring av moralsynen i respektive erkännande. Å ena sidan kanske erkännandet av Palestina i själva verket inte är något samtida utan snarare en förlängning av en tidigare svensk moralsyn i erkännanden där de folkrättsliga kriterierna inte entydigt bedömts vara uppfyllda. Å andra sidan kan Karin Enströms påstående om en förändrad erkännandedoktrin möjligtvis även appliceras på den moraliska dimensionen. För att bringa klarhet i detta blir syftet med uppsatsen att undersöka huruvida det skett en förändring av uttalad svensk moralsyn i erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina. I ljuset av diskussionen kring Palestina-erkännandet är detta i synnerhet relevant för den utrikespolitiska debatten. Vidare, som ett fall av utrikespolitik, är ett delsyfte att utifrån

erkännandet av Kosovo 2008 och Palestina 2014 lyfta fram vilken moralsyn som kännetecknar svensk utrikespolitik efter Brommessons undersökningsperiod 1969-1996.

Att jag valt den *uttalade* moralsynen motiveras av att allt sekretessbelagt material hos Utrikesdepartementet är sekretessbelagt under 40 år, vilket leder till att den icke-uttalade moralsynen inte utan svårigheter kan synliggöras vid erkännandet av Kosovo 2008 och Palestina 2014. Detta skulle skapa ojämförbart primärmaterial med Angola-erkännandet 1975 som faller utanför 40-års spärren (Brommesson 2007: 23). Det bör noteras att öppet redovisade ställningstaganden inte nödvändigtvis reflekterar de inofficiella motiveringarna för ett utrikespolitiskt beslut, eftersom vissa inofficiella resonemang inte kan presenteras på den offentliga arenan (Ekengren 1999: 18). När jag fortsättningsvis i studien skriver om moralsyn i erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina syftar jag följaktligen på den svenska *uttalade* moralsynen.

Uppfattningar om rätt och fel i utrikespolitiken härstammar från den dynamik som är förknippad med en lång period av historisk utveckling där i synnerhet Immanuel Kant och Hugo Grotius etiska principer om staters relationer präglar utrikespolitiken (Colonos 2008: 5). Studiet av moralsyn kräver därför en utgångspunkt i filosofer vars tankar och idéer har influerat det utrikespolitiska handlandet. Jag benämner Kant och Grotius etiska principer som etiska traditioner, på grund av den historiska kopplingen. Med hjälp av dessa skilda etiska traditioner kan jag studera i vilken utsträckning erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina liknar respektive tradition för att dra slutsatser om huruvida moralsynen har förändrats eller inte. Jag har därmed en beskrivande ambition att klassificera respektive erkännande utifrån de etiska traditionerna, vilket leder till följande forskningsfråga:

Kännetecknas moralsynen i det svenska erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina i största utsträckning av den kantianska eller grotianska traditionen?

Det bör tidigt uppmärksammas att förutom den kantianska och grotianska traditionen föreligger det en konsensus bland forskare, enligt professor emeritus Barry Buzan, att även den realistiska och marxistiska traditionen satt sin prägel på utrikespolitiskt handlande (1995: 55). I denna studie används endast den kantianska och grotianska traditionen med anledning av mina förväntningar om moralsyn som baseras på den tidigare forskningen (se avsnitt 1.3), arbetets omfattning (se avsnitt 1.6) och att dessa i synnerhet är intressanta att beakta i erkännanden (se kapitel 2). Detta betyder att om alla tre erkännanden kännetecknas av samma etiska tradition dras slutsatsen att det inte skett någon förändring. Kännetecknas en eller två av erkännanden av en annan etisk tradition innebär det en förändring.

1.2 Begreppsdefinitioner

Syftet med detta avsnitt är att förklara och förtydliga centrala begrepp i arbetet.

1.2.1 Erkännande

Ett erkännande fattas i enlighet med vissa folkrättsliga kriterier för en statsbildning. Dessa är att den nya staten ska ha en permanent befolkning, ett territorium, en organisation eller regering med kontroll över territoriet, och kunna etablera utrikespolitiska relationer med andra stater. Men vid vissa tillfällen motiveras erkännanden huvudsakligen av andra folkrättsliga eller politiska skäl. Det är även möjligt att enbart erkänna en regering istället för en hel stat. Erkännandebeslut brukar karakteriseras in i två typer av erkännanden: de jure-erkännande som ej är återtagbara, och de facto-erkännanden som handlar om temporära erkännanden vilket oftast betraktas som ett politiskt avståndstagande. (Ekengren 1999: 85-86, 90-91). I denna studie läggs fokus på att synliggöra vilka uppfattningar om rätt och fel som återfinns i respektive erkännande.

1.2.2 Etiska traditioner

Etiska traditioner härstammar från filosofer vars principer har format det utrikespolitiska tänkandet. I uppsatsen kan en etisk traditionen förstås som en teoretisk nivå, i vilken andra teorier kan falla under paraplyet. Att jag valt att använda hänvisningen till etisk tradition är av skälet att lägga vikt vid grundläggande idéer vid traditionerna för att fånga in abstrakta begreppssystem. De valda etiska traditionerna är dock tillräckligt olika för att ha separat status i meningen av vad de väljer att placera in i centrum av fokus (Buzan 1996: 55). I studien används etiska traditioner för att karakterisera moralsynen i varje erkännande som antingen kantiansk och grotiansk.

1.2.3 Moralsyn

Definitionen av moralsyn i studien ämnar förhålla sig till tidigare arbeten för att undvika en mångtydig tolkning av begreppet i forskningsfältet. Jag hänvisar därmed till Brommessons (2007: 15) förklaring om att moralsyn avser lekmanamässiga uppfattningar om rätt och orätt handlande. I denna studie handlar det mer konkret om vilka svenska uppfattningar om rätt och fel som återfinns i respektive erkännande. Dessa uppfattningar kan antingen spegla den kantianska eller grotianska traditionen. När exempelvis den svenska moralsynen återspeglar den kantianska traditionens principer föreligger det en kantiansk moralsyn, och vice versa.

1.2.4 Stat

Studiet av moralsyn tar utgångspunkt i staten som en kollektiv enhet i den internationella arenan vars utrikespolitiska agenda rymmer moraliska uppfattningar. Staten bör då förstås som en institution sammansatt av en grupp människor som tillsammans utgör moralsyn (Williams 1923: 22-23). Den begreppsliga uppfattningen av Sverige som en aktör i den internationella arenan blir således begriplig förutsatt att vi är medvetna om att vi refererar till den grupp av personer som handlar från staten (Oppenheim 1991: 5). Det ska beaktas att den svenska utrikespolitiken även påverkas av mellanstatliga organisationer och samarbeten, som Sveriges medlemskap i EU och FN (Gustavsson 2014: 260-261).

1.3 Tidigare forskning

Denna studie lyfter fram ett nytt möte mellan den svenska moralsynen och erkännandepolitiken. Det förefaller därmed naturligt att presentera tidigare forskning om båda områden. Ann-Marie Ekengren kan betraktas som en av de mest insatta forskare i den svenska erkännandepolitiken. I hennes doktorsavhandling *Av hänsyn till folkrätten? Svensk erkännandepolitik 1945-1995* har hon ställt frågan om i vilken utsträckning svenska beslutsfattare tar i hänsyn folkrätten i situationer som uppfattas hota utrikespolitiska målsättningar. Detta besvarar hon med utgångspunkt i en komparativ studie mellan erkännanden och icke-erkännanden genom att pröva realismen och idealismens förklaringskraft (1999: 29). Hennes slutsatser visade att Sverige i de flesta fall utgår från de folkrättsliga kriterierna vid en ny stats erkännande, med undantag för erkännandefall som kopplas till hot mot utrikespolitiska målsättningar. Detta gav störst stöd för realismen vilket antogs ge den bästa förklaringen till frågan. Idealismen gav dock förklaringen att den svenska utrikespolitiken fick en stark idealistisk hållning från 1960-talet genom en vilja att försvara och identifiera sig med andra småstater. Ekengren visade även att både avkolonialiseringen och kalla kriget har påverkat den svenska erkännande- och utrikespolitiken (1999: 306-309).

Ekengrens avhandling används ofta som en referens i tidigare statsvetenskapliga kandidatuppsatser om svenska erkännanden, som i Sarah Håkanssons (2011) studie om den förändrade erkännandepolitiken från 1991 till 2011. Med en komparativ jämförelse av erkännandet av Kroatien och Kosovo har hon använt ett teoretiskt ramverk av utrikespolitisk analys. Mer nyliga uppsatsarbeten använt sig av beslutsperspektiv. Detta innebär att fokus antas på beslutsfattarna och deras definition av situationen vilket ofta studeras med hjälp av kognitiv teoribildning (Gustavsson 2014: 269). Detta har både Erik Ahlqvist (2018) och Linda Johansson (2016) använt i sina studier om erkännandet av Palestina. Min uppsats skiljer sig dock i flera avseenden från tidigare arbeten om erkännanden, framförallt från utgångspunkten i moralsyn och den utdragna undersökningsperioden från erkännandet av Angola 1975 till Palestina 2014.

Denna uppsats har hämtat en stor del inspiration från Brommessons doktorsavhandling *Från Hanoi till Bryssel. Moralsyn i deklarerad svensk utrikespolitik 1969-1996*. Detta har främst handlat om ambitionen att studera moralsyn och på vilket sätt moralsyn kan studeras. I avhandlingen har Brommesson karakteriserat moralsynen i svensk deklarerad utrikespolitik utifrån den machiavelliska, kantianska, grotianska och marxistiska traditionen i form av idealtyper. Med frågan om hur vi kan förstå den förändrade utrikespolitiken i termer av moralsyn, och om utrikespolitikens förändring omfattat en annan moralsyn, har han gjort nedslag i fyra tidsmässiga perioder från 1969 till 1996 (2007: 16). Brommesson visade att från 1969 till 1976 var den marxistiska moralsynen mest framträdande då det handlade om att bryta loss fattiga stater från styret av kolonialmakter. Därefter, fram till 1988, var moralsynen i svensk utrikespolitik inriktad på fred och säkerhet genom främjande av internationell rätt vilket speglade den grotianska traditionen. Den sista tidsperioden 1988-1996 präglades av den kantianska moralsynen i form av en europeisk tillhörighet med fokus på mänskliga rättigheter, demokrati och marknadsekonomi (2007: 194-195, 201).

Utifrån mitt delsyfte att generalisera uppsatsens resultat till moralsyn i svensk utrikespolitik efter 1996 har min utgångspunkt i valet av den kantianska och grotianska traditionen varit den tidsmässiga relevansen av Brommessons slutsatser. Detta för att uttala mig om moralsynen har förändrats eller är densamma som den senaste. För att kunna uttala mig om kontinuitet i moralsyn måste jag ta vid den senaste moralsynen vilket var den kantianska. Den grotianska traditionen kännetecknade moralsynen dessförinnan och allra längst framträdande. Att Sverige under en så lång tid haft en grotiansk moralsyn skapar förväntningar att en förändring troligtvis skulle innebära att den denna moralsyn återigen blivit dominerande. Således används dessa två traditioner för att undersöka huruvida det skett en förändring. Jag bygger därför vidare på Brommessons resultat för att karakterisera svensk moralsyn i utrikespolitiken under 2000-talet. Genom att likt Ekengren studera erkännanden som ett fall av utrikespolitiken, fast med utgångspunkt i moralsyn, ges även ett nytt synsätt på svenska erkännanden där de folkrättsliga kriterierna inte entydigt bedömts vara uppfyllda.

1.4 Val av fall

Studien använder sig av det svenska erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina som sina undersökningsobjekt. Dessa är med andra ord mina empiriska fall som analyseras för att synliggöra en moralsyn. Valet av erkännanden som undersökningsobjekt motiveras att från moralsyn kunna uttala mig om en svensk erkännandedoktrin, och ge ett bidrag till den lucka som finns i studiet av erkännandepolitik. Detta skapar både utomvetenskaplig och inomvetenskaplig relevans för arbetet: det finns en samhällsvetenskaplig koppling till omvärlden och studien ger ett bidrag till det befintliga forskningsområdet inom erkännandepolitik (Teorell - Svensson 2007: 18-19).

För att uppfylla uppsatsens syfte om att undersöka huruvida det skett en förändring av uttalad svensk moralsyn blir det nödvändigt att välja tre tidsmässigt skilda erkännanden. Erkännandet av Angola 1975, Kosovo 2008 och Palestina 2014 valdes ut för att dessa gemensamt är kontroversiella i beteckningen av att de folkrättsliga kriterierna inte entydigt bedömts vara uppfyllda. För att kommentera en erkännandedoktrin utifrån Palestina-erkännandet blir det således ett krav att alla fall är kontroversiella. Vidare erkändes Kosovo, till skillnad från Angola och Palestina, under en moderat regering. Med en undersökningsperiod med två partier som styr Sverige kan jag uttala mig om svensk moralsyn under både en moderat som en socialdemokratisk regering.

Jag använder även Angola-erkännandet för att stärka studiens generaliserande resultat till utrikespolitiken. Jag menar att det i studien bör bevisas att moralsynen i erkännanden speglar den i utrikespolitiken under samma tidsperiod för att uppnå god validitet gällande delsyftet. Endast då kan jag försäkra mig om att Kosovo och Palestina kan generaliseras till moralsyn i utrikespolitik. Under 1975 handlade moralsynen i utrikespolitiken om att bryta fattiga staters beroendeförhållanden till kolonialmakter, vilket speglade den marxistiska traditionen (Brommesson 2007: 195). Visas även liknande resultat i erkännandet av Angola kan det påstås att erkännanden är ett bra fall av utrikespolitiken, eftersom resultaten är så lika varandra. Visas däremot andra resultat kan det innebära att moralsyn i erkännanden inte till stor del reflekterar moralsynen i utrikespolitiken. Det är med en medvetenhet om att moralsynen i Angola-erkännandet med största sannolikhet kännetecknas av den marxistiska traditionen vilket inte inkluderas i denna studie. Istället undersöker jag om Angola-erkännandet lutar mer mot den kantianska eller grotianska traditionen, och om det finns överlappningar mellan erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina som kan identifieras i termer av moralsyn.

1.5 Material och källkritik

Primärmaterialet som ska analyseras består av olika typer av offentliga uttalanden. I Angola-erkännandet använder jag dåvarande statsminister Olof Palmes anförande i FNs generalförsamling år 1975, samt utrikesminister Sven Anderssons anförande i riksdagen samma år. I Kosovo-erkännandet använder jag anföranden i riksdagen, utlåtanden i media och Carl Bildts blogg ”Alla dessa dagar”. I Palestina-erkännandet använder jag både anföranden i riksdagen och utlåtanden i media. Jag har valt att förhålla mig till uttalanden från stats- och utrikesministrar eftersom deras positioner som ledande politiker på regeringsnivå innefattar en önskan och skyldighet att rättfärdiga och legitimera erkännanden till övriga aktörer, vare sig detta är stater, oppositionspartier eller individer. Jag är medveten om att dessa uttalanden är riktade mot olika målgrupper, som exempelvis anföranden i riksdagen respektive Carl Bildts blogg. Detta kan innebära att olika formuleringar förekommer. Men genom att ha ett brett material kan uttalanden i vissa sammanhang synliggöra tankar som inte redovisats i andra sammanhang.

Vid insamlingen har all primärmaterial filtrerats för att vara i samma år eller året innan som erkännandet ifråga. Uttalanden långt innan ett erkännande kan riskera att visa en annan moralsyn och uttalanden efter medför en risk för minnesfel, efterrationaliseringar eller efterhandskonstruktioner (Esaïasson m.fl 2017: 294). Primärmaterialen är tendentiöst i beteckningen av att stats- och utrikesministrarna avser återge den svenska uppfattningen av erkännandesituationen för att rättfärdiga och legitimera sina beslut, vilket inte nödvändigtvis behöver överensstämma med hur det faktiskt ser ut. Detta är dock mer av en fördel än en nackdel i studien eftersom det är den uttalade moralsynen som undersöks.

Gällande Angola-erkännandet 1975 har materialinsamlingen till viss del hindrats av tillgängligheten att erhålla flera uttalanden från Palme och Andersson. För att undvika risken att återge en svag bild av moralsynen vilket kan leda till felaktiga slutsatser har detta kompletterats med uttalanden om liknande frågor som benämns i samma material. Genom att bredda materialinnehållet kan jag synliggöra helhetsbilden av moralsynen och försäkra mig om att moralsynen är representativ till det större sammanhanget. Detta sätter dock krav på att moralsynen i de liknande frågorna, som gäller självständighetskampen i Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia (numera Zimbabwe), ska återspegla den moralsyn som gäller i Angola-erkännandet. Jag har därför gjort en noggrann läsning av all primärmaterial för att förhindra risken för felaktiga slutsatser vilket skulle innebära ett validitetsproblem.

Det övriga materialet, vilket jag refererar till som sekundärmaterial, består av doktorsavhandlingar, vetenskapliga texter och böcker av statsvetare, uttalanden i nyhetsbyråer och information hämtat från Utrikespolitiska institutet och Regeringskansliet. Att jag mestadels förhållit mig inom den svenska ramen gällande materialet om erkännanden och moralsyn i utrikespolitik beror på att annan material inte ansetts lika relevant då jag avgränsar mig till moralsyn inom svensk erkännande- och utrikespolitik. Att detta till visso innebär en begränsning för studien tas i beaktning. Insamlingen av sekundärmaterial har hanterats varsamt för att säkerställa trovärdiga referenser vilket bidrar till studiens kredibilitet. Både primär- och sekundärmaterial har därför insamlats med utgångspunkt i fyra källkritiska kriterier som i metodböckerna ansetts vara tillräckliga för att bedöma materialets trovärdighet. Dessa är äkthet, samtidighet, tendens och oberoende (Esaïasson m.fl 2017: 288-296; Teorell - Svensson 2007: 105-106)

1.6 Avgränsningar

Vid karakteriseringen av den svenska moralsynen avgränsas uppsatsen till två etiska traditioner, till stor del på grund av begränsningen av arbetets omfattning. Det är med en medvetenhet att detta medför konsekvenser för studiens möjligheter att studera en förändring, eftersom andra etiska traditioner skulle kunna ges större stöd av primärmaterialen. Men eftersom svensk moralsyn i

erkännanden är ett nytt angreppssätt blir målet att täcka övergripande klassificeringar av moralsynen. Att jag valt att förhålla mig till en förändring i moralsyn till tre utvalda erkännanden istället för tidsperioden från Angola 1975 till Palestina 2014 beror på den teoretiska avgränsningen i förhållande till att andra kontroversiella erkännanden under tidsperioden inte inkluderas i uppsatsen. Moralsynen i erkännanden som inte inkluderas i arbetet skulle möjligtvis kunna återspeglas mer i andra etiska traditioner, vilket innebär att en förändring med endast den kantianska och grotianska traditionen inte återger en rättvis bild av en förändring i hela tidsperioden.

1.7 Disposition

Uppsatsen disponeras enligt följande. I kommande kapitel redovisas teoretiska överväganden som har lett till valet av den kantianska och grotianska traditionen, varpå dessa presenteras var för sig. I kapitel 3 förklarar och motiverar jag mina metodologiska tillvägagångssätt för att besvara min forskningsfråga. I kapitel 4 analyserar jag mitt primärmaterial för att klassificera respektive erkännande enligt de etiska traditionerna. Analysresultatet diskuteras tillsammans med den tidigare forskningen i kapitel 5. Sist av allt drar jag mina slutsatser och lämnar förslag för vidare forskning.

2 Etiska traditioner

Syftet med de två etiska traditionerna är att synliggöra och karakterisera moralsynen i erkännandefallen. Genom att lyfta fram centrala tankar och idéer av Kant och Grotius kan jag studera i vilken utsträckning dessa förekommer i svenska erkännanden. Med andra ord undersöker jag vilka uppfattningar om rätt och fel i erkännandefallen som speglar Kant och Grotius uppfattningar om rätt och fel. Enligt Buzan (1996: 55-56) kan vi förstå de etiska traditionerna som linser i vilken moralsynen studeras, där vissa fenomen står ut starkare än andra. Jag menar att de fenomen som lyfts fram av Kant och Grotius är i synnerhet intressanta att beakta i studiet om en förändring av moralsyn i Angola, Kosovo och Palestina. Detta eftersom det föreligger en tydlig distinktion i synen på individens och statens rättigheter. Genom en sådan distinktion kan det synliggöras vilka utrikespolitiska uppfattningar om rätt och fel som prioriterats vid respektive erkännande, huruvida det gäller humanitära värderingar eller statscentrerade principer.

2.1 Den kantianska traditionen

Immanuel Kant var en av de största moderna filosoferna vars politiska moralsyn associeras med liberalismen. Människan, enligt Kant, är en person vars handlingar kan styras av förnuftet (Wight 2005: 63-64, 80). På grund av detta kan människan handla för att undvika tidigare misstag, och tygla den anarki som råder bland världens stater (Brommesson 2007: 44). Det finns därför en strävan att alltid handla för att förbättra det som vi har just nu. Kant ger oss inga specifika riktlinjer utan snarare etiska principer om hur vi bör handla. Dessa principer präglas av ett normativt tänk att det nuvarande politiska systemet inte är perfekt och bör förändras, kanske till och med revolutioneras (Wight 2005: 68-72). I detta normativa tänk finns ett hopp om fred och samexistens bland alla världens stater. Eftersom det finns ett visst gemensamt solidariskt intresse som överstiger alla nationella intressen för varje stat kan ett sådant hopp förverkligas i och med människans moraliska natur om att handla med förnuftet. Det finns således en harmoni av intressen bland stater i vilken människans fri- och rättigheter respekteras och upprätthålls. Det slutgiltiga målet bland gemenskapen är hoppet om att artificiella statsgränser som splittrar människor ska ersättas med en världsstat, en universell republik (Brommesson 2007: 48; Wight 2005: 75-76).

I själva kärnan av den kantianska traditionen finner vi individen. Det är i Kants mening att individens fri- och rättigheter är universella vars kränkning inte på något vis kan rättfärdigas av stater. Sådana fri- och rättigheter är enhetliga i

meningen av att dess kraft inte kan böjas eller omdefinieras baserat på staters politiska system. Det finns då inte flera olika sätt att uppnå ett gott liv, utan grunden finner vi i en enhet av politisk dygd i vilken individen är av största prioritet (Wight 2005: 48-49, 53). Ett auktoritärt land kan därmed enligt Kant inte utgå från andra slags fri- och rättigheter vilka inte är som i den republikanska staten där alla människor är jämlika och har obestridliga fri- och rättigheter. Men genom att främja frihandel och gränsöverskridande utbyten kan individer i bemötandet av varandra komma att inse att det föreligger gemensamma intressen, som exempelvis intresset av universella mänskliga rättigheter (Brommesson 2007: 45).

2.2 Den grotianska traditionen

Hugo Grotius var en holländsk jurist som tänkte i internationella termer av ordning och reda bland världens stater. Till skillnad från Kant som förespråkar utveckling genom förändring av det nuvarande politiska systemet, tar den grotianska traditionen utgångspunkt i den värld vi lever i just nu. Grotius mål var att föra resonemang om rätt mot orätt, att stabilisera en osäker värld med hjälp av moraliska principer av staters interagerande med varandra. Han trodde på en fortsättning av ett internationellt samhälle där det alltid kommer finnas goda och onda ting, lycka och lidande (Wight 2005: 29, 35, 44). Grotius skiljer sig därför från Kant i avseendet om ett hopp om fred och samexistens, och universella fri- och rättigheter bland individer. Han menade istället att ett folk kan ge upp sina rättigheter till diktaturer, det kan till och med ibland vara nödvändigt för statens säkerhet och välfärd. Exempelvis, menar forskaren Martin Wight, kan vi gissa i Grotius resonemang att ett erkännande av det kommunistiska Kina skulle vara ett moraliskt korrekt sådant. Det finns flera olika sätt om hur människor kan uppnå goda liv och dessa kan inte definieras utifrån vissa specifika fri- och rättigheter som Kant förespråkar (Wight 2005: 46-47).

I den grotianska traditionen finner vi tydliga tankestrukturer om vikten av att efterfölja internationella rättssystem. Med dessa kan ett anarkiskt system stabiliseras och även organiseras. Det är av moraliska skäl högt uppsatta politiska ledare handlar i enlighet med internationella lagar som finns framför dem. Dessa ledare måste därför hålla tillbaka andra tankar om handlingar som går emot dessa etablerade lagar, även om sådana, enligt Kant, kan vara nödvändiga för att förbättra nuet (Wight 2005: 53). I den grotianska traditionen läggs då inte största vikt vid individen, utan staters suveräna rättigheter och det system av regler som existerar stater emellan. Grotius avser därmed respekten för den internationella ordningen mellan stater, och inte individer, som det mest betydelsefulla (Wight 2005: 39-40). Regler om det internationella systemet är inte att betrakta som stundmässigt lämpliga i en given situation, utan som icke-förhandlingsbara moraliska principer (Brommesson 2007: 50-51).

3 Metod

I detta kapitel förklaras de metodologiska tillvägagångssätten för att besvara forskningsfrågan. Jag formulerar moralsyn i termer av idéer och konstruerar idealtyper av den kantianska och grotianska traditionen. Slutligen redovisas tolkning av primärmaterialet.

3.1 Idéanalys

Givet att moralsyn bör synliggöras i empiriska fenomen blir den idéanalytiska ingången gynnsam eftersom idébegreppet ligger nära studiet av moralsyn. Moralsyn, som avser uppfattningar om rätt och fel, reflekterar svenska utrikespolitiska *idéer* om vad som anses vara rätt eller fel. Sammanhanget av dessa idéer blir därmed den moralsyn som i studien representeras med hjälp av den kantianska och grotianska traditionen (Brommesson 2007: 58).

Vanligtvis framkommer två typer av idéanalytiska indelningar: den innehållsliga idéanalysen som prövar och kritiserar de idémässiga argumentens hållbarhet och giltighet, och den funktionella idéanalysen som inriktar sig på idéernas ursprung, spridning och konsekvenser. Tanken på en sådan indelning har kritiserats eftersom varken någon av typerna representerar en beskrivande målsättning av idéanalysen. Den beskrivande idéanalysen, till skillnad från den innehållsliga och funktionella idéanalysen, syftar istället till att redovisa idéerna och studera hur dessa kan tolkas för att redogöra deras innehåll (Beckman 2005: 13-14). Genom att använda den beskrivande idéanalysen kan jag redovisa idéerna i materialet för att tolka i vilken utsträckning sammanhanget av idéerna, det vill säga moralsynen, återspeglas i den grotianska och kantianska traditionen. Detta tillvägagångssätt passar därmed bäst för att besvara min forskningsfråga. Det bör även här uppmärksammas att en beskrivande idéanalytisk studie inte betyder att jag återger vad som uttalas i respektive erkännande. Tvärtom studerar jag materialet för att kunna dra slutsatser om det (Beckman 2005: 50; Esaiasson m.fl 2017: 136).

3.2 Idealtyper

För att med den beskrivande idéanalysen studera moralsyn krävs jämförelsepunkter för att kunna avgöra vilken moralsyn som karakteriseras i respektive erkännande. Jämförelsepunkterna är att betrakta som teoretiska

konstruktioner som fångar in empiriska fenomen, vilket i detta arbete översätts till etiska traditioner. Endast genom att formulera jämförelser kan jag göra ett påstående och dra systematiskt grundade slutsatser om vilken moralsyn av den kantianska eller grotianska traditionen som representeras i erkännandena (Beckman 2005: 52; Esaiasson m.fl 2017: 87 & 137). Jämförelserna, eller med andra ord de etiska traditionerna, bör formuleras på ett sådant sätt att dessa kan fungera som analysinstrument för undersökningen och fånga in betydelsefulla aspekter av moralsynen i respektive erkännande (Esaiasson m.fl 2017: 137). Genom att omsätta de etiska traditionerna till idealtyper kan jag studera i vilken utsträckning moralsynen passar in på dessa idealtyper och därmed avgöra vilken etisk tradition som till största del överensstämmer med moralsynen.

Idealtyper finns inte i verkligheten, utan är imaginära extremiteter av de etiska traditionerna. Det handlar då inte om en viss moralsyn helt och hållet avspeglar den ena eller andra idealtypen, utan snarare i vilken utsträckning moralsynen liknar respektive idealtyp. Vad som är ytterst typiskt utmärkande av den kantianska och grotianska traditionen framställs i idealtyperna. Idealtyper utgör alltså med andra ord "en renodling av vissa bestämda element av verkligheten; en förenklad beskrivning som dock inte är en förfälskning" (Esaiasson m.fl 2017: 140).

Esaiasson m.fl (2017: 142) menar att det vid konstruktionen av idealtyper är klokt att utgå från tidigare forskningsinsatser, vilket för mig hade inneburit att hänvisa till Brommessons idealtyper av den kantianska och grotianska traditionen. Men givet våra skilda undersökningsobjekt (Brommesson undersöker utrikespolitiska mål medan detta arbete undersöker erkännandefall), och den skilda omfattning av våra arbeten, formulerar jag självständigt idealtyperna så att dessa bäst kan återspegla mitt primärmaterial. Jag har därför översiktligt granskat primärmaterial för att fundera kring utmärkande egenskaper i de etiska traditionerna som representeras i respektive erkännandefall. Detta innebär att jag har formulerat idealtypernas komponenter så att dessa med enkelhet kan återspeglas i materialet. Utgångspunkten har då varit att formulera tydliga skillnader mellan entydiga principer av den kantianska och grotianska traditionen (Esaiasson 2017: 138-139). När den kantianska traditionen exempelvis förespråkar individens rättigheter, kan detta sättas i kontrast till den grotianska principen om den internationella ordningen mellan stater.

Men trots ovanstående utgångspunkter föreligger det ett behov av vägledning om materialet som ska tolkas. Närmare bestämt behövs indikatorer på moralsynen i respektive erkännande (Beckman 2005: 24). Genom att systematiskt organisera innehållet i primärmaterial med hjälp av vägledande kategorier kan indikatorer av moralsyn lyftas fram och klargöras (Esaiasson m.fl 2017: 214). Judith Goldstein och Robert O. Keohane (1993: 3-7) har skapat ett analyschema vid studiet av idéer, som kan fungera som en slags vägkarta vid studiet av moralsyn. Genom att kategorisera in idéer i tre skilda abstraktionsnivåer kan jag studera hur idéerna i de olika nivåerna förhåller sig till varandra för att lyfta fram sammanhanget av idéerna, det vill säga moralsynen. Abstraktionsnivåerna används därmed som verktyg för att vägleda analysen och synliggöra moralsynen. Analyschemat överensstämmer väl med uttalanden från stats- och

utrikesministrar då deras definition av idéer är översatt till individers övertygelser. Detta innebär inte att moralsynen som uttalas av stats- och utrikesministrarna är begränsad till dessa enskilda aktörerna, utan idéer kan representeras från sådana aktörer endast när de delar ungefär samma begreppsvärld och tolkar världen på ett liknande sätt som andra i sin omgivning (Esaiasson m.fl 2017: 212).

Goldstein och Keohane (1993: 7-14) delar som nämnt in idéer i tre nivåer. För att föra nivåerna ännu närmre materialet och visa hur nivåerna kan användas som indikatorer kommer dessa att även presenteras i sammanhanget av moralsyn i erkännandefall. Längst upp i abstraktionsnivåerna finner vi *världssyn* som handlar om hur världen är beskaffad och hur man bör agera utifrån denna syn. Givet att uppsatsen undersöker moralsyn i erkännanden förefaller det naturligt att studera världssynen med utgångspunkt i respektive erkännandesituation, det vill säga hur Sverige ser på erkännandesituationen. I mitten ligger *principiella övertygelser* om normativa idéer som specificerar kriterier för att särskilja på rätt och fel. Dessa övertygelser ger en vägledning för skyldigheter och handlingar gentemot andra aktörer, vilket oftast rättfärdigas med hänvisning till världssynen. Med andra ord är det vilka skyldigheter den svenska staten uppfattas ha som kan rättfärdiga ett erkännandebeslut. Sist är *kausala övertygelser* vilket kan ses som riktlinjer för stats- och utrikesministrarna om hur de ska åstadkomma sina mål. Det är mer eller mindre "strategier" för att uppnå ett mål som blir förståeligt när det sätts i sammanhanget av de mer abstrakta nivåerna. Världssyn och principiella övertygelser är därmed att betrakta som idéer som strukturerar människors syn på världen och handlingsalternativ, medan kausala övertygelser är mer specifika då dessa ger uttryck för vilket sätt och vilka påståenden som används för att nå målen. I nedanstående analyschema har jag formulerat idealtyperna enligt Goldstein och Keohanes abstraktionsnivåer utan någon justering för att inte begränsa tolkningsutrymmet.

	Kantianska traditionen	Grotianska traditionen
Världssyn	Det politiska systemet är inte perfekt och bör förändras (kanske till och med revolutioneras) för att undvika tidigare misstag. Fred och samexistens bland världens stater kan nås när det gemensamma intresset av människans välbefinnande överstiger nationella intressen. Territoriella statsgränser som splittrar människor står i vägen för en sådan strävan.	Vi bör se och handla utifrån världen så som den är. En anarkisk och osäker värld kan organiseras och även stabiliseras genom respekten för internationella rättssystem. Statens säkerhet och välfärd kan kräva uppoffring och reglering av individuella rättigheter.
Principiella övertygelser	Individen är den mest betydelsefulla och dennes fri- och rättigheter är enhetliga och okränkbara. Alla stater har således ett gränslöst ansvar att agera när sådana fri- och rättigheter kränks.	Det finns en skyldighet att upprätthålla den internationella ordningen genom att följa de regler som finns, som exempelvis respekten för territoriella gränser. Människor kan uppnå ett gott liv på olika sätt, det finns därför inga specifika fri- och rättigheter som måste efterföljas.
Kausala övertygelser	Genom att respektera och upprätthålla människans fri- och rättigheter kan vi nå fred och samexistens bland alla världens stater. Detta kan åstadkommas med hjälp av gränsöverskridande samarbeten och utbyten.	Genom att främja och följa regler om det internationella rättssystemet (t.ex folkrätten) kan vi stabilisera en anarkisk värld. Detta kan åstadkommas genom att avstå från handlingar som går emot sådana icke-förhandlingsbara regler, oavsett motivet.

3.3 Tolkning av material

Ovanstående metodologiska analysverktyg har visat på vilket sätt jag kan undersöka moralsyn i erkännandefallen. Dock kvarstår en förklaring om vilka grunder som ett visst empiriskt fenomen kan falla under antingen den kantianska

och grotianska traditionen. Det handlar mer konkret om hur jag ska systematiskt sortera och tolka primärmaterialets innehåll (Teorell - Svensson 2007: 39).

Det är först och främst centralt att redogöra för kontextens betydelse i respektive erkännande. Den uppfattade kontexten blir väsentlig för vilken moralsyn som uttrycks. Med uppfattad kontext avses vad det huvudsakliga målet är med erkännandet i ett större sammanhang. Vi kan med andra ord tänka oss vad erkännandet blir ett fall av, huruvida det är fredsbevarande målsättningar eller att främja individens rättigheter. Det blir således ett krav att identifiera den bärande kontexten i primärmaterialets innehåll för att klargöra innebörden av idéerna (Beckman 2005: 17). Detta gör jag genom att noggrant läsa igenom all primärmaterial för varje erkännande. När kontexten inte är till synes uppenbar arbetar jag mig igenom de olika abstraktionsnivåerna för att sammanlänka mina resonemang och på så vis lyfta fram den bärande kontexten. Endast då kan jag dra korrekta slutsatser och uppnå god reliabilitet.

Primärmaterialet i varje erkännandefall behandlas på följande sätt. Materialets innehåll sorteras och sammanställs först i ett separat dokument efter de tre abstraktionsnivåerna. Detta genom att kategorisera argument, påståenden och föreställningar från varje uttalande enligt världssyn, principiella och kausala övertygelser. Närmare bestämt är argument riktade konkret till erkännandet, påståenden gäller erkännandesituationen och föreställningar handlar om allt utanför som direkt kan återkopplas till erkännandet. Med denna uppdelning kan jag sammanfatta den kompletta bilden av varenda abstraktionsnivå. Sedan återges den egna sammanfattade bilden från respektive abstraktionsnivå i analys texten efter en noggrann genomläsning av all primärmaterial för att bilden ska vara representativt av det större sammanhanget (Esaiasson m.fl 2017: 228-230). Jag tolkar sedan detta genom att undersöka vilka principer från den kantianska och grotianska idealtypen som i största utsträckning uttrycks i analys texten. Detta gör jag med hjälp av att studera vad den svenska staten uttryckligen vill främja, förändra eller förhindra, och i vilken utsträckning detta kan återspeglas i idéerna av idealtyperna. Det kan exempelvis handla om att den svenska staten vill främja demokratiska värderingar genom ett erkännande för att försäkra människors fri- och rättigheter. Detta ger då stöd för en kantiansk moralsyn. Ett annat exempel kan vara målet att förhindra fortsatta territoriella konflikter mellan två stater genom att erkänna båda staterna, vilket till stor del speglar den grotianska traditionen. För att stödja och styrka min tolkning kommer citat att lyftas ut ur primärmaterialet och klistras in i analys texten (Esaiasson m.fl 2017: 228).

Den mest grundläggande utgångspunkten för gränsdragningen mellan den kantianska och grotianska traditionen är tolkningar som talar för gränsöverskridande samarbeten, individen och dennes fri- och rättigheter, respektive det internationella systemet och dess regler. Med detta väljer jag att ha ett abstrakt förhållningssätt gentemot vilka empiriska kännetecken som faller under idealtyperna för att inte begränsa tolkningsutrymmet i primärmaterialet. Jag menar att idealtyperna är tillräckligt åtskilda för att säkerställa korrekta gränsdragningar. När gränsdragningen är svår att avgöra i termer av idéer kommer jag att redovisa och motivera tänkbara tolkningar från både den kantianska och grotianska idealtypen. Dessa diskuteras sedan i relation till innehållet i de övriga

abstraktionsnivåerna för avgöra vilka innehållsmässiga idéer som är mest dominerande. Den tolkning som bäst överensstämmer med de andra nivåerna kommer hävdas vara den dominerande moralsynen. När det är svårt att synliggöra moralsynen från endast de etiska principer som representeras i samma abstraktionsnivå i idealtyperna genomför jag tolkningen med hänvisning till komponenterna i de övriga abstraktionsnivåerna. Genom att arbeta mig upp och ner i abstraktionsnivåerna kan jag förhålla mig till det övergripande sammanhanget och därmed styrka tolkningen och undvika tveksamma tolkningar. Jag försöker redovisa en generös tolkning för att säkerställa ett transparent tillvägagångssätt gentemot läsaren (Esaiasson m.fl 2017: 228). Jag ställer då följande frågor till varje primärmaterial:

- *I vilken abstraktionsnivå bör jag placera in följande argument, påståenden och föreställningar?*
- *Vilka av dessa argument, påståenden och föreställningar är representativa av det större sammanhanget i all primärmaterial för erkännandet ifråga?*
- *Vilken är den bärande kontexten?*
- *Vad vill Sverige uttryckligen främja, förändra eller förhindra, och hur kan dessa tolkas från den kantianska och grotianska idealtypen?*
- *Vilken tolkning är mest rimlig och tydlig?*
- *Hur väl sammanfaller denna tolkning med tolkningarna från de andra abstraktionsnivåerna?*

4. Analys

I detta kapitel analyseras primärmaterialet utifrån ovanstående metodologiska analysverktyg och tolkningsmetod. Jag tolkar varje erkännande var för sig enligt de tre abstraktionsnivåerna och börjar med världssyn för att arbeta mig nedåt. I slutet på den sista abstraktionsnivån, det vill säga kausala övertygelser, dras slutsatsen om det är en kantiansk eller grotiansk moralsyn i erkännandet. Innan analysen av respektive erkännande ges en kortfattad presentation om erkännandesituationen.

4.1 Moralsyn i Angola-erkännandet

Under 1970-talet präglades flera av erkännandesituationerna i Afrika av avkoloniseringsprocessen. I Angola utkämpades långvariga befrielsekrig mot Portugal som var en av de europeiska kolonialmakter som starkast kämpade emot avkolonialiseringen. I april 1974 föll den fascistiska regimen i Portugal och det största hindret för Angolas självständighet hade därmed försvunnit. Men motsättningar mellan flera konkurrerande befrielsegrupper ledde till en maktkamp i landet där sydafrikanska och kubanska trupper stöttade olika sidor i konflikten. Detta innebar att kontrollkriteriet för ett erkännande inte entydigt kunde bedömas som uppfyllt (Ekengren 1999: 144-146). Sverige stöttade Angolas befrielsekamp mot kolonialmakterna och var ett av de första länderna som erkände Kosovo år 1975 (Regeringskansliet 1, 2015).

4.1.1 Världssyn

I världssynen bakom Angola-erkännandet finner vi en kantiansk moralsyn. Statsminister Palme uttalar sig om ett starkt missnöje om de orättvisor som präglar världen, och menar - trots vissa positiva förändringar under de senaste 30 åren - att världen fortfarande idag (år 1975) består av ojämlika förhållanden mellan mellan och inom stater. En stor påverkan på den svenska världssynen har varit Vietnams kamp för självständighet. Han uttrycker att Vietnams "legendariska kamp är en symbol för att folkens vilja bestämmer historiens gång och för att befrielsens och självbestämmanderättens ideal segrar" (FN 1975: 1). Självbestämmanderätt av stater kan å ena sidan ge stöd för den grotianska idealtypen om staters suveräna rättigheter, vilket kopplas till den internationella rätten. Men det är tydligt att Palmes syn på förhållanden stater emellan är en där förändring, och även möjligtvis revolutionering, är absolut nödvändigt för att

förbättra människors levnadsvillkor: ”Upplösningen av det koloniala styret medför inte någon automatisk förändring i det mönster som finns [...]”; “I FN är vi alla inbegripna i ansträngningar att uppnå ekonomisk och social rättvisa i världsvid skala. De rika kan inte fortsätta existera som öar av överflöd i ett hav av fattigdom” (FN 1975: 3). Det är då främst en kantiansk moralsyn som ligger till grund för världssynen, även om det till mindre del finns återspeglning i den grotianska traditionen.

4.1.2 Principiella övertygelser

Vid en första anblick verkar det föreligga en grotiansk moralsyn gällande principiella övertygelser. Detta eftersom Palmes första benämning av Angola-erkännandet handlar om att konflikterna i Angola sätter landets territoriella integritet i fara. Han fortsätter med att det internationella samfundet måste ”tillbakavisa varje försök från främmande makter att begränsa det angolesiska folkets rätt att på egen hand besluta om sin framtid” (Palme FN 1975: 2). Palme uttrycker sig om skyldigheter från det internationella samfundet att säkerställa värden om folkrättsliga principer. Men varför uttalar sig Palme om sådana skyldigheter? Till vår hjälp kan vi titta närmare på hur han talar om de tre länderna Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia i samma uttalande. Om dessa länder föreligger det en tydlig tankestruktur om folkets fri- och rättigheter i kontrast mot ”den skymf mot mänsklig värdighet som heter kolonialism, rasism och apartheid” (FN 1975: 2). Det är alltså av central vikt att människan ska få sina fri- och rättigheter uppfyllda för att leva ett gott liv, och sådana finns endast när det det existerar ”harmoni mellan raser och respekt för mänskliga rättigheter för alla invånare” (FN 1975: 2). Det är därmed i kontexten av åtminstone kolonialism, som en kränkning av människans enhetliga fri- och rättigheter, som det internationella samfundets skyldighet att försäkra Angolas suveränitet baseras på. Givet att den kantianska traditionen lägger störst vikt på människan och okränkbara fri- och rättigheter är det även en sådan moralsyn som ligger till grund här.

4.1.3 Kausala övertygelser

För att främja Angola som en självständig stat menar utrikesminister Andersson att det internationella samfundet tillsammans måste förhindra främmande makters inblandning i det angolesiska folkets självbestämmanderätt. Trots att Sverige arbetar för att främja social och ekonomisk rättvisa, föreligger behov för mer humanitära insatser för att uppnå jämlikhet och frihet (prot. 1975/76: 32, 12§, anf. 1). Palme hävdar mer koncist att “[d]et är FN:s plikt att vidta effektiva åtgärder för att hjälpa Sydafrika, Namibias och Sydrhodesias folk att uppnå jämlikhet och frihet” (FN 1975: 2). Det kan antas att detsamma även gäller för Angola, vilket därmed innebär att det huvudsakliga ansvaret följaktligen ligger på FN. Jag tolkar i detta sammanhang FN som den mest centrala aktören för att säkerställa

internationell ordning från givna folkrättsliga regler. I och med att FN blir grundbulten i den svenska och internationella ansträngningen för Angolas erkännande, hävdar jag att detta resonemang till största del kännetecknas av den grotianska traditionen. Detta innebär dock inte att det föreligger argument som talar emot en kantiansk tradition, utan snarare att resonemanget ger störst stöd till den grotianska idealtypen. Men då målet motiveras av att bidra till strävandet mot fred och självbestämmande (prot. 1975/76: 32, 12§, anf. 1), kan vi med återkoppling till innehållet i de ovanstående abstraktionsnivåerna argumentera för att det är människans fri- och rättigheter som är syftet med den svenska ansträngningen. Fri- och rättigheter som definieras i en kontext av kolonialism och förtryck. Således är det i största utsträckning en kantiansk moralsyn i erkännandet av Angola.

4.2 Moralsyn i Kosovo-erkännandet

Kosovos självständighetskamp från Serbien var en känslig territoriell fråga. Utan stöd från FNs säkerhetsråd utropades Kosovos självständighet den 17 februari 2008 av Kosovos premiärminister Hashim Thaci, ledaren för Kosovos demokratiska parti PDK. Den albanska befolkningsmajoriteten stöttade beslutet medan den serbiska minoriteten i Kosovo uttryckte ett starkt missnöje mot Kosovos självständighet. Den känsliga självständighetsfrågan präglades av rädsla för att tidigare oroligheter och konflikter återigen skulle väckas till liv. Flera länder, bland annat USA, Sverige och ett flertal EU-länder erkände Kosovo under den närmaste tiden medan Serbien och Ryssland kritiserade beslutet. Internationell övervakning, däribland EUs polis-, tull- och rättsmission Eulex, etablerades som ett verktyg för att assistera Kosovos rättsliga utveckling. Även Kfor, en Nato-ledd fredsstyrka, blev kvar för att bidra till en multietnisk säkerhetsstyrka i Kosovo. (Utrikespolitiska institutet 1, 2014).

4.2.1 Världssyn

Den svenska världssynen i Kosovo-erkännandet återspeglas framförallt i den kantianska traditionen. Den bärande kontexten är att erkännandet är ett fall av den svenska ansträngningen för Kosovos integrerande process till EU. Genom ett erkännande kan Kosovo etablera utrikespolitiska relationer med övriga EU-medlemsstater, vilket hjälper staten i ”den så viktiga regionala och europeiska integrationsprocessen” (Bildt 2008 SVD). Således är detta ett steg till målet för fred och trygg framtid till alla europeiska länder: ett mål som definieras av ett medlemskap inom EU. Det finns i denna kontext starka argument som talar för en kantiansk tradition. Även om det inte är individen som ligger till grund för resonemangen, föreligger det ett mål om en enad europeisk agenda som överstiger intresset av att suveräna principer baserat på territoriella gränser. Jag menar att det tydliga målet av en europeisk samhörighet som via EU-medlemskap kan uppnås

reflekterar den kantianska idealtypen om gränsöverskridande intressen som överstiger nationella målsättningar. Vikten av staters territoriella och suveräna principer kan därför antas minska i betydelse när den europeiska gemenskapen prioriteras. Men det föreligger dock även grotianska tankar gällande erkännandet. Bildt uttrycker att Sverige är väl medveten om den komplicerade folkrättsliga frågan, och talar för att det hade varit lämpligare om erkännandefrågan hade förankrats i ett enhälligt beslut av FNs säkerhetsråd (Bildt 2008 SVD).

4.2.2 Principiella övertygelser

Likt den kantianska världssynen förekommer även liknande principiella övertygelser. Bildt uttrycker en skyldighet om att hjälpa och stödja Kosovo för att bli en fungerande demokrati med en stabil ekonomi (Bildt 2008 SVD). Med återkoppling till världssynen kan detta betraktas i ett EU-sammanhang. Skyldigheten som Bildt uttrycker definieras av en strävan att hjälpa Kosovos integration till den europeiska gemenskapen. Genom att hjälpa Kosovo utvecklas i en demokratisk riktning med en stabil ekonomi kan ett sådant land välkomnas in i EU och även stärka den europeiska samhörigheten. Min tolkning är med andra ord att Sverige vill stärka EU och den europeiska gemenskapen genom att erkänna Kosovo och bidra till dess utveckling. Detta ges starkt stöd av den kantianska traditionen med avseende på gränsöverskridande samarbeten och gemensamma intressen som överstiger nationella, vilket också noterades i världssynen. På så sätt kan då även följande uttalanden av Bildt tolkas: ”Ett enat Europa är ett starkare Europa” (Bildt 2008); ”Ett splittrat Europa är ett försvagat Europa” (prot. 2007/08: 63, 1§, anf. 2).

4.2.3 Kausala övertygelser

Reinfeldt uttrycker en medvetenhet om den folkrättsliga gråzonen i Kosovos erkännandefråga. Den präglas av en splittring i FNs säkerhetsråd och en oenighet inom EU (TT 2008 SVD). Men trots den folkrättsliga gråzonen är den främsta uttalade anledningen en som grundas på sådana principer. Bildt menar att de folkrättsliga kriterierna för ett erkännande i Kosovos fall inte kan tillämpas med bakgrund av att resolution 1244 gäller (Bildt 2008 SVD). Det är alltså med hänvisning till ett internationellt beslut inom FN som frånvaron av de folkrättsliga kriterierna legitimeras. Detta bestyrks med Reinfeldts påstående om att ”[e]tt av de främsta skälen till det svenska erkännandet är att Kosovo redan början av 1990-talet stått under FN-styre [...]” (TT 2008 SVD). Som i Angola-erkännandet tolkas FN som den centrala aktören för att säkerställa internationell ordning från givna folkrättsliga regler. Jag argumenterar därför för en tydlig grotiansk moralsyn från dessa resonemang. Men återigen måste detta betraktas i det övergripande sammanhanget. I tidigare abstraktionsnivåer har det tolkats som att det huvudsakliga skälet med erkännandet är ett starkare EU och europeisk samhörighet. Detta kan verkställas med hjälp av ”[...] ett utökat samarbete inom

en allt starkare europeisk ram [...]” (prot. 2007/08: 63, 1§, anf. 2). Då målet är ett överskridande samarbete i form av EU som kan påstås underminera suveränitetsprincipen och vikten av territoriella gränser, kännetecknas moralsynen i Kosovo-erkännandet främst av den kantianska traditionen.

4.3 Moralsyn i Palestina-erkännandet

Situationen i Palestina har sedan långt tillbaka definierats av konflikten med Israel. I grund och botten handlar det om stridande makter om samma landområden, då FN efter andra världskriget beslutade att dela upp territoriet av dåvarande Palestina i en judisk del och en arabisk del. Israel utropades som en självständig stat 1948 och därefter utbröt krig med omgivande arabstater vilket har följts av ännu fler konflikter (Utrikespolitiska institutet 2, 2014). Men i 1990-talets början inleddes en fredsprocess som skulle leda till en tvåstatslösning, där palestinier och israeler skulle ha rätt till var sin stat inom erkända territoriella gränser. Dock har tvåstatslösningen ännu inte idag förverkligats. Med det svenska erkännandet av Palestina den 30 oktober 2014 var Sverige ett av de första EU-länderna och det 135e landet i världen som erkände staten. Målet var att erkännandet skulle förbättra förutsättningarna för en tvåstatslösning, men Israel menade att erkännandet istället minskade denna möjlighet (Utrikespolitiska institutet 3, 2014).

4.3.1 Världssyn

Sveriges syn på Palestina präglas av konflikten med Israel där målet är att så snabbt som möjligt kunna etablera fred i regionen. Den svenska regeringen är opportunistiska till att skapa en långvarig fred. Men för att detta ska kunna förverkligas är det av central vikt att ”[...] Israel och Palestina ska kunna leva inom ömsesidigt erkända gränser [...]” (Regeringskansliet 2, 2014). Ett krav blir således att båda staterna erkänns vilket även inkluderar deras rätt till självbestämmande inom territoriella gränser. Med andra ord är det tvåstatslösningen som är utgångspunkten i det svenska erkännandet inom kontexten av en strävan efter fred. Det är i den svenska meningen folkrättsligt korrekt att erkänna Palestina för att bidra till tvåstatslösningen, och därför ”ser regeringen ingen anledning att ytterligare dröja med ett svenskt beslut” (Regeringskansliet 2, 2014).

Det framkommer tydligt att det i största utsträckning är den grotianska traditionen som representeras här. En kantiansk moralsyn kan å ena sidan betraktas i strävan efter fred där en sådan målsättning överstiger alla andra målsättningar, till och med vilka politiska effekter erkännandet kan ha för Sveriges relation med Israel. Men å andra sidan kan tvåstatslösningen endast förverkligas när både Israel och Palestina erkänns som självständiga stater som lever sida vid sida, och det är från denna syn som erkännandet rättfärdigas. Detta

kan tolkas som att stabilisera och förhoppningsvis avsluta konflikten med hänvisning till det internationella rättssystemet (tvåstatslösningen), vilket återspeglar en grotiansk moralsyn. När Wallström då talar om "[a]tt främja och respektera folkrätten [...]" (prot. 2014/15: 20, 1§, anf. 23) så kan vi koppla det just till erkännandet av Palestina.

4.3.2 Principiella övertygelser

I denna abstraktionsnivå finner vi både en kantiansk och en grotiansk tolkning. Det har redan framställts att den svenska handlingen att erkänna Palestina framförallt har berott på en strävan efter fred genom en tvåstatslösning. Men detta mål grundas i ytterligare två målsättningar: en politisk och en folkrättslig. Det politiska målet är att med erkännandet ge hopp till den avstannade fredsprocessen och ungdomarna i både Israel och Palestina att omvärldens stater engagerar sig för att få ett stopp på konflikten (prot. 2014/15: 15, 12§, anf. 25). Förhoppningsvis kommer andra medlemsstater i EU följa Sveriges spår och således på samma sätt bidra till en tvåstatslösning (Regeringskansliet 2, 2014). Wallström menar även att erkännandet ämnar stärka den palestinska myndighetens strävan efter en demokratisk statsbildning (prot. 2014/15: 15, 12§, anf. 25). Det folkrättsliga målet, eller snarare skyldigheten, motiveras av en bekräftelse för palestiniernas rätt till självbestämmande och en bekräftelse av Palestina som en jämlik stat med samma förutsättningar för ett erkännande som Israel (prot. 2014/15: 15, 12§, anf. 25).

Från den kantianska traditionen kan det politiska målet uppfattas som ett gränslöst ansvar att handla för att bidra till ett slut på konflikterna, vilket även skulle innebära att säkerställa det palestinska och israeliska folkets rätt till liv. Det folkrättsliga kan tolkas som att den palestinska befolkningen innehar friheter, som friheten till självbestämmande, som kränks av övrigas staters motvilja att erkänna Palestina. Men sådana friheter kan och bör endast förverkligas när Palestina erkänns som en självständig stat med erkända gränser precis som Israel, vilket är folkrättsligt korrekt enligt den svenska synen. Detta ger då starkast stöd för den grotianska moralsynen.

4.3.3 Kausala övertygelser

Frågan om vilka riktlinjer den svenska regeringen följer i Palestina-erkännandet besvaras allra tydligast från den grotianska traditionen. Det är i största utsträckning argument och påståenden förankrade i folkrätten som förklarar på vilket sätt Palestina-erkännandet har legitimeras. Redan i regeringsförklaringen uttryckte statsminister Löfven sig om erkännandet med utgångspunkt i folkrättsliga principer:

Konflikten mellan Israel och Palestina kan endast lösas genom en tvåstatslösning, framförhandlad i enlighet med folkrättens principer. Den måste garantera såväl

palestiniernas som israelernas legitima krav på nationellt självbestämmande och säkerhet. En tvåstatslösning förutsätter ömsesidigt erkännande och vilja till fredlig samexistens. Därför kommer Sverige att erkänna staten Palestina. (prot. 2014/15: 6, 1§, anf. 1).

Löfvens uttalande speglar tydligt den grotianska traditionen om att främja och följa det internationella rättssystemet, däribland folkrätten. Även Wallström tar utgångspunkt i folkrätten när hon hävdar att den oenighet som gäller kring kontrollkriteriet i Palestina beror på den israeliska ockupationen, och att på grund av detta inte erkänna Palestina skulle vara en motsägelse för den folkrättsliga principen om ”ingen rätt ur en orätt” (Regeringskansliet 2, 2014). Tolkningen av Palestina-erkännandet har visat att de dominerande idéerna i största utsträckning reflekterar ett folkrättsligt tankesätt om ”rätt och fel”. Palestina har uppfyllt de folkrättsliga kriterierna och bör därför erkännas för att bidra till en tvåstatslösning som grundas i både Israels och Palestinas självbestämmanderätt inom territoriella gränser. Då kan konflikten avslutas och fred uppnås. Moralsynen i Palestina-erkännandet återspeglas således framförallt i den grotianska traditionen.

4.4 Resultat

I ovanstående analys har jag kommit fram till att moralsynen i Angola-erkännandet i största utsträckning kännetecknas av den kantianska traditionen med fokus på individen. Det var inom kontexten av kolonialisering, som en kränkning av Angolas befolknings enhetliga fri- och rättigheter, som den kantianska moralsynen uttrycktes. Även i Kosovo-erkännandet var det till största del en kantiansk moralsyn, men detta berodde framförallt på främjandet av en europeisk samhörighet som definierades av ett EU-medlemskap. Detta speglade den kantianska idén om gränsöverskridande samarbeten och gemensamma intressen som överstiger nationella målsättningar. I erkännandet av Palestina var det dock främst en grotiansk moralsyn som lyftes fram med avseende på den tydliga folkrättsliga argumentationen. Hoppet om fred tog sin utgångspunkt i en tvåstatslösning som endast kunde förverkligas med ett erkännande av både Israel och Palestina som självbestämmande stater inom erkända territoriella gränser. Eftersom den svenska regeringen anser att Palestina uppfyller alla folkrättsliga kriterier för ett erkännande bör då även ett erkännande följa.

5 Diskussion

I detta kapitel ämnar jag problematisera analysresultatet med koppling till den tidigare forskningen för att lyfta diskussionen kring erkännandepolitik. Diskussionen tar utgångspunkt i uppsatsens generaliserande möjligheter.

Visserligen kan generaliserande möjligheter av analysresultatet till studiet av erkännandepolitik till viss del begränsas av det faktum att moralsynen till stor del blir beroende på vilken den uppfattade kontexten är. Detta innebär att en generalisering av exempelvis en kantiansk moralsyn i erkännanden kan möjliggöras när kontexten i andra erkännanden återspeglar sådana som i erkännandet av Angola och Kosovo. Däremot kan moralsyn skapa vissa förväntningar om vilken erkännandepolitik Sverige bedriver. Detta kan exemplifieras med frågan om i vilken utsträckning svenska beslutsfattare tar i hänsyn det internationella normsystemet, exempelvis folkrätten, vid erkännandet av stater (Ekengren 1999: 13). Att Sverige väljer att avvika från eller strikt följa ett internationellt normsystem har i analysen tagit utgångspunkt i en moralsyn som ligger till grund för vägvalet. När Sverige erkände Kosovo var det mer av kantianska idéer än folkrättsliga principer som framgick i erkännandet. Det var främst för att stärka den europeiska samhörigheten via EU-medlemskap. På grund av detta valde Sverige, trots den folkrättsliga gråzonen, att erkänna Kosovo som en stat. Det var närmare bestämt en kantiansk moralsyn som innebar att andra idéer prioriterades i större utsträckning vid erkännandet än de folkrättsliga kriterierna för ett erkännande. Men i Palestina-erkännandet var målet en fred som endast kunde åstadkommas med en tvåstatslösning. Ett krav för en sådan lösning var både Israels och Palestinas självbestämmanderätt inom erkända gränser vilket innebar ett erkännande av båda staterna. En sådan idé reflekteras i den grotianska traditionen om att Sverige *måste* förhålla sig det internationella normsystemet för att förverkliga tvåstatslösningen, och således stabilisera konflikten. Genom att studera moralsynen kan vi då synliggöra vilka uttalade avsikter och prioriteringar som återfinns vid ett erkännande, och utifrån det även förvänta oss ett visst beteende, som i vilken utsträckning Sverige tar i hänsyn det internationella normsystemet.

Analysresultaten har visat flera likheter med Brommessons slutsatser som presenterats i den tidigare forskningen. Gällande Angola-erkännandet är det tydligt att den marxistiska moralsynen i utrikespolitiken 1969-1976 som handlat om fattiga staters beroendeförhållanden till kolonialmakter i mitt resultat översatts till individens fri- och rättigheter. I förhållande till den bärande kontexten om kolonialism och förtryck kan det som förväntat påstås att den marxistiska traditionen i större utsträckning kännetecknar Angola-erkännandet än den kantianska. Att vi gemensamt påvisat liknande resultat kan dock styrka generaliseringen av moralsyn i erkännanden till utrikespolitiken. Detta betyder att

erkännanden synnerligen är det bra fall av utrikespolitiken i termer av generaliserande möjligheter. En ytterligare likhet med tidsmässig skillnad är att moralsynen i Kosovo-erkännandet 2008 kännetecknades av den kantianska traditionen som även låg till grund för utrikespolitiken 1988-1996. Precis som redovisats i analysen menar också Brommesson att den kantianska moralsynen var i form av en europeisk tillhörighet. Således kan den svenska kantianska moralsynen tänkas sträcka sig från 1988 ända fram till 2008. Men Palestina-erkännandet 2014 speglade moralsynen i utrikespolitiken 1976-1988 enligt den grotianska traditionen i form av fred och säkerhet genom främjande av internationell rätt. Om vi därmed hävdar att svenska erkännanden är ett gott verktyg för generalisering till utrikespolitik, så kan vi även generalisera analysresultaten som en förlängning av Brommessons undersökta tidsperiod. Den kantianska moralsynen under den sista undersökta tidsperioden 1988-1996 sträcker sig fram till någonstans runt erkännandet av Kosovo 2008. Därefter till Palestina-erkännandet 2014 har den utrikespolitiska moralsynen återvänt till att spegla den grotianska traditionen som i tidsperioden 1976-1988.

5.1 Slutsatser

I uppsatsen har syftet varit att undersöka huruvida det skett en förändring av uttalad svensk moralsyn i erkännandet av Angola, Kosovo och Palestina. Svaret är att det har skett en förändring. I erkännandet av Angola var det främst en kantiansk moralsyn eftersom det var det angolesiska folkets fri- och rättigheter som stod i centrum mot kolonialmakternas förtryck. I Kosovo-erkännandet var det dock huvudsakligen främjandet av en europeisk gemenskap i form av ett potentiellt EU-medlemskap för Kosovo som definierade en kantiansk moralsyn. Erkännandet av Palestina å andra sidan kännetecknas i största utsträckning av den grotianska traditionen, då utgångspunkten var en tvåstatslösning som endast kunde förverkligas med ett erkännande av båda staterna som självbestämmande länder med erkända territoriella gränser. Uppsatsens delsyfte var att utifrån erkännandet av Kosovo 2008 och Palestina 2014 lyfta fram vilken moralsyn som kännetecknar svensk utrikespolitik efter Brommessons undersökningsperiod 1969-1996. Svaret är att den kantianska moralsynen i utrikespolitiken sträckte sig fram till erkännandet av Kosovo 2008, men att det därefter återvänt till en grotiansk moralsyn i och med Palestina-erkännandet.

Den fortsatta forskningen kan ta del av studiens teoretiska avgränsningar och analysera moralsyn i svenska erkännanden från även realismen och marxismen som är de två andra dominerande teoretiska orientationer i det internationellpolitiska fältet (Buzan 1996: 55). Med tanke på att moralsynen i både Angola och Kosovo-erkännandet i största utsträckning kännetecknades av den kantianska traditionen, vilket Buzan (1996: 55) refererar till som liberalism, kan den fortsatta forskningen fördjupa sig i den liberala traditionen för att specificera vilken liberal moralsyn som legat till grund för respektive erkännande. Den fortsatta forskningen kan även ta del av uppsatsens beskrivande avgränsning

och fortsätta med att ytterligare förklara varför Sverige har en viss moralsyn i dessa erkännanden. Framförallt lämnas en kritisk granskning om studiens slutsatser öppet genom att jämföra den uttalade moralsynen i dessa erkännanden med icke-erkännanden. Visas samma moralsyn även i icke-erkännanden under samma tidsperiod är det troligtvis en annan etisk tradition som i större utsträckning kännetecknar erkännandet.

6 Referenser

- Ahlqvist, Erik, 2018. *Rationalitet eller arv? Sveriges erkännande av Palestina*. Kand.-avh. Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
- Beckman, Ludvig, 2005. Grundbok i idéanalys: Det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm: Santérus Förlag.
- Bildt, Carl, 2008. ”Därför erkänner Sverige Kosovo”. *Svenska Dagbladet*. Debatt. 2008-03-05. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/darfor-erkanner-sverige-kosovo>. Hämtdatum: 2019-02-27.
- Bildt, Carl, 2008. ”Lite bakgrund inför Kosovo-beslut” i Carl Bildts blogg *Alla dessa dagar*. 2008-02-16. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://carlbildt.wordpress.com/2008/02/16/lite-bakgrund-infor-kosovo-beslut/>. Hämtdatum: 2019-02-27.
- Brommesson, Douglas, 2007. Från Hanoi till Bryssel: Moralsyn i deklarerad svensk utrikespolitik 1969-1996. Diss. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Buzan, Barry, 1996. ”The Timeless Wisdom of Realism?” i Steve Smith, Ken Booth - Marysia Zalewski (red.) *International Theory: Positivism and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 47–65.
- Colonos, Ariel, 2008. *Moralizing International Relations: Called to Account*. Övers. Chris Turner. Basingstoke: Palgrave Macmillan. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1057/9780230611948>. Hämtdatum: 2019-02-15.
- Ekengren, Ann-Marie, 1999. *Av hänsyn till folkrätten? Svensk erkännandepolitik 1945-1995*. Diss. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann Towns - Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 5:e uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fredriksson, Rolf, 2014. ”Oppositionen kritisk till erkännandet av Palestina”. *SVT Nyheter*. Nyhetsartikel. 2014-10-30. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-erkanner-palestina-idag>. Hämtdatum: 2019-02-16.
- Förenta Nationerna, 1975. ”Statsminister Olof Palmes anförande i FN:s generalförsamling tisdagen den 11 november 1975”. Svensk övers. 1975-11-11. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.olofpalme.org/wp-content/dokument/751111b_fn.pdf. Hämtdatum: 2019-02-06.
- Goldstein, Judith - Robert O. Keohane, 1993. Ideas and foreign policy: beliefs, institutions and political change. Ithaca: Cornell University Press.

- Gustavsson, Jakob, 2009. "Utrikespolitiskt beslutsfattande" i Jakob Gustavsson - Jonas Tallberg (red.) *Internationella relationer*, 2:a uppl. Lund, Studentlitteratur, s. 259-280.
- Håkansson, Sarah, 2011. En förändrad erkännandepolitik: En komparativ fallstudie mellan Sveriges erkännande av Kroatien och Kosovo. Kand.-avh. Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
- Johansson, Linda, 2016. Varför erkänns en stat? En komparativ motivanalys om att erkänna stater med utgångspunkt i Allison's teori. Kand.-avh. Statsvetenskapliga institutionen, Linnéuniversitetet.
- McElroy, Robert W, 1992. *Morality and American Foreign Policy: The Role of Ethics in International Affairs*. New Jersey: Princeton University Press.
- Oppenheim, Felix E, 1991. *The place of morality in foreign policy*. Lexington, Mass: Lexington Books.
- Prot. 1975/76:32. Riksdagens protokoll 31 december 1975.
- Prot. 2007/08:63. Riksdagens protokoll 13 februari 2007.
- Prot. 2014/15:6. Riksdagens protokoll 3 oktober 2014.
- Prot. 2014/15:15. Riksdagens protokoll 4 november 2014.
- Prot. 2014/15:20. Riksdagens protokoll 12 november 2014.
- Regeringskansliet 1 = Utrikesdepartementet, 2015. "Angola". *Regeringskansliet*. 2015-02-20. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/sveriges-diplomatiska-forbindelser/afrika/angola/>. Hämtdatum: 2019-03-04.
- Regeringskansliet 2 = Wallström, Margot, 2014. "Därför erkänner Sverige i dag Staten Palestina". *Regeringskansliet*. 2014-10-30 (uppd. 2015-04-02). [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2014/10/darfor-erkanner-sverige-i-dag-staten-palestina/>. Hämtdatum: 2019-03-04.
- SVT, 2008. "Sverige har erkänt Kosovo". Nyhetsartikel. 2008-03-04 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sverige-har-erkant-kosovo>. Hämtdatum: 2019-02-16.
- Teorell, Jan - Torsten Svensson, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Tickner, Judith Ann, 1988. "Hans Morgenthau's Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation", *Millennium*, vol. 17, nr. 3, s. 429-440. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://doi.org/10.1177/03058298880170030801>. Hämtdatum: 2019-02-05.
- TT, 2008. "Sverige erkänner Kosovo". *Svenska Dagbladet*. Nyhetsartikel. 2008-03-04. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/sverige-erkanner-kosovo>. Hämtdatum: 2019-03-02.
- Utrikespolitiska institutet 1 = Utrikespolitiska institutet, 2014. "Fördjupning Kosovo". 2014-07-04 (uppd. 2016-11-28). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Kosovo/Fordjupning/>. Hämtdatum: 2019-03-04.
- Utrikespolitiska institutet 2 = Utrikespolitiska institutet, 2014. "Israel-Palestina". 2014-07-08 (uppd. 2016-10-05). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Israel-Palestina/>. Hämtdatum: 2019-03-05.

- Utrikespolitiska institutet 3 = Utrikespolitiska institutet, 2014. "Fördjupning Israel-Palestina". 2014-07-08 (uppd. 2018-01-10). [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Israel-Palestina/Fordjupning/> . Hämtdatum 2019-03-05.
- Wight, Martin, 2005. Four seminal thinkers in international theory: Machiavelli, Grotius, Kant, and Mazzini. Gabriele Wight - Brian Porter (red.) Oxford: Oxford University Press.
- Williams, Bruce, 1923. "State Morality in International Relations", *The American Political Science Review*, vol. 17, nr. 1, s. 17–33. [Elektronisk] Tillgänglig: www.jstor.org/stable/1943790 . Hämtdatum: 2019-02-15.